

3e zondag door het jaar, Jaar A, 22 januari 2023

Fred van Kan

“Over hen die wonen in een land vol duisternis gaat een stralend licht op” zegt de profeet Jesaja. De hele mensengeschiedenis door is er altijd dat intense verlangen geweest, heeft altijd de hoop geleefd dat het waar mag zijn, dat de duisternis het licht niet overmeestert. Ook ik laat mij graag meeslepen door deze opwekkende woorden, stralend licht over duisternis! Maar, ik weet niet hoe dat met u is, met mij kan dat een dag later heel anders gesteld zijn. Als er weer bommen zijn gevallen in Oekraïne, als ik hoor hoe helpers van vluchtelingen als criminelen voor de rechter worden gebracht, als ik lees hoe in Brazilië en in de Verenigde Staten de polarisatie hoogtij viert, als ik beseft dat klimaatdoelen niet worden gehaald dan zie ik geen stralend licht. Eerder komen mij de woorden te binnen van een lied dat in ons midden nogal eens klinkt:

“Die zegt God te zijn: laat Hij tevoorschijn komen,
wat hebben we aan een naam alleen!

Laat hij opstaan, dat wij hem zien.

Stem uit het vuur, wolk in de verte

zijn niet genoeg voor deze aarde van scherven en rook,

waar ons geen leven gegund wordt”.

Hoeveel mensen zullen dat al niet verzucht hebben: “Laat Hij tevoorschijn komen!”

Zeven eeuwen voor Christus' geboorte is het voor de Joden in het land Juda niet veel anders. Het is een moeilijke tijd. Het buurkoninkrijk Israël is door de Assyriërs ingelijfd en het overgebleven koninkrijk Juda dreigt datzelfde lot te ondergaan. Maar dan roept Jesaja op om vertrouwen te hebben, de Eeuwige zal zijn volk niet verlaten. Want “Over hen die wonen in een land vol duisternis gaat een stralend licht op.” En er zal een kind geboren worden, dat voor vrede zal zorgen. Daarmee doelt hij op de aanstaande geboorte van een kroonprins, Hizkia.

Het is een stevig tegengeluid dat bij Jesaja klinkt: het licht is sterker dan de duisternis, zit niet bij de pakken neer. Dat is geen toekomstmuziek, nee, daar kunnen inwoners van het koninkrijk Juda nu op bouwen.

Vele eeuwen Joodse geschiedenis later, in de tijd van Jezus, klinken deze woorden van Jesaja nog altijd in de synagogen. Het zijn woorden van hoop op een betere toekomst die nabij is. De evangelist Matteüs en vele leerlingen met hem, betrekken de profetie van Jesaja op hun leermeester Jezus van Nazareth en zo komt de oude Jesajatekst terecht in het evangelie van vanmorgen. Het is de krachtige ervaring van Jezus' leerlingen dat in Jezus van Nazareth de duisternis is overmeesterd. Hij is voor hen de verpersoonlijking van het licht. Hij biedt nieuw perspectief. Zij zien in hem de profeet, door God gezonden, over wie al eeuwen in Bijbelse verhalen was gesproken. Hij is de Messias, de gezalfde, die vrede en voorspoed zal brengen. “Over hen die wonen in een land vol duisternis gaat een stralend licht op,” herhaalt Matteüs de profetie van Jesaja, om dan direct te vertellen hoe Jezus zijn prediking begint en zijn leerlingen roept. Het is evenals bij Jesaja geen toekomstmuziek. Nee, integendeel, de leerlingen zijn ervan overtuigd dat de nieuwe tijd, de overwinning op de duisternis, met Jezus is begonnen. Zoals Johannes het later verwoordt: met Jezus is “Het ware Licht, dat iedere mens verlicht, ... in de wereld” gekomen.

Dit licht dat Jezus brengt, wordt in het evangelie van vanmorgen verbonden met zijn oproep: Bekeer u, want het koninkrijk der hemelen is ophanden.' Met andere woorden: Keer je om en je hebt deel aan het licht. Keer je om en je zult met Jezus en Jesaja weten dat de “dreunend stampende laarzen en met bloed doordrenkte mantels” niet het laatste woord zullen hebben. Je zult weten dat de slavendrijvers en onderdrukkers het onderspit zullen delven. Die oproep richt Jezus tot zijn eerste leerlingen, maar via de evangelist Matteüs richt hij die oproep ook tot ons.

“Bekeer u, want het koninkrijk der hemelen is ophanden.” Die oproep heeft lang geleden kerkvader Augustinus ook gehoord. Eerst ging hij aan dat appèl tot bekering voorbij, maar uiteindelijk is hij erop in gegaan. Die bekering, die omkeer betekent voor Augustinus allereerst dat hij zich naar binnen keert. Bekering betekent voor hem een innerlijk ervaren van het universele goddelijk licht van ongekende schoonheid, dat de duisternis, ook jouw duisternis verlicht. Augustinus verwoordt zijn ommekeer heel treffend, in de hertaling door Oosterhuis zegt hij:

“Veel te laat heb ik jou lief gekregen

schoonheid wat ben je oud wat ben je nieuw

Binnen in mij was je, ik was buiten

en ik zocht jou als een ziende blinde
buiten mij, en uitgestort als water
liep ik van jou weg en liep verloren
tussen zoveel schoonheid die niet jij was.

Toen heb jij geroepen en geschreeuwd,
door mijn doofheid ben jij heen gebroken.
Oogverblindend ben jij opgedaagd
om mijn blindheid op de vlucht te jagen.
Geuren deed jij en ik haalde adem,
nog snak ik naar adem en naar jou.

Proeven deed ik jou en sindsdien dorst ik,
honger ik naar jou. Mij, lichtgeraakte,
heb jij doen ontbranden. En nu brand ik
lichterlaai naar jou toe, om vrede”.

“Bekeer u, want het koninkrijk der hemelen is ophanden.” Dat is een appèl ook aan ons. Stel je om te beginnen als Augustinus open voor het licht van de Eeuwige dat ook jouw innerlijk kan verlichten. Dan mogen wij ons, zoals de apostel Paulus schrijft, kinderen van het licht noemen. Dat is geen loze kreet. In het begrip kinderen van het licht is een heel program besloten. Paulus zelf schrijft even verderop in zijn brief pantsers met geloof en liefde en draag de helm van de hoop op redding op je hoofd. Geloof, hoop en liefde dus. Ook wij worden opgeroepen om liefdevol in het leven te staan en om, ook al is dat soms tegen de klippen op, hoopvol te blijven. En dat is veel meer dan een geestesgesteldheid, dat is veel meer dan een innerlijke gerichtheid. Niet voor niet volgt in het evangelie van Matteüs direct na de oproep aan de eerste leerlingen de toespraak van Jezus die bekend staat als de Bergrede:

“Gelukkig die arm van geest zijn, want hun behoort het koninkrijk der hemelen.

Gelukkig die verdriet hebben, want zij zullen getroost worden. Gelukkig die zachtmoedig zijn, want zij zullen het land erven. Gelukkig die honger en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden. Gelukkig die barmhartig zijn, want zij zullen barmhartigheid ondervinden. Gelukkig die zuiver van hart zijn, want zij zullen God zien. Gelukkig die vrede brengen, want zij zullen kinderen van God genoemd worden. Gelukkig die vervolgd worden vanwege de gerechtigheid, want hun behoort het koninkrijk der hemelen”.

Dat klinkt als een politiek program. Zo mag je het zeker verstaan. Maar evengoed een program voor ons leven van dag tot dag. Het rijk Gods is niet een kwestie van verwachten maar van realiseren.

Ik wens u en mij toe dat wij verlicht de toekomst tegemoet gaan en gewapend met geloof, hoop en liefde onze medemens in de grote en kleine wereld tegemoet treden, als Augustinus “lichterlaaiend brandend”, onze weg gaand “om vrede.”